

جنگ ها
و
تقابل های
جهانی

بامعه شناسی دو

پایه یازدهم

نام دبیر: مریم یابنده جهرمی
استان فارس: شهرستان مرودشت

Lm.yabandeh@Hotmail.com

درس دهم

YABANDEH

قرآن کریم دو نوع جامعه را در مقابل هم توصیف می کند :

جامعه ای که به گروه ها و دسته های پراکنده و متخاصم تجزیه می شود ، امکانات گروهی آن پراکنده می شود و ظرفیت ها و نیروهای آن نابود می گردد.

جامعه ای که هرگونه ستیزه و نزاع ناشی از خون، نژاد، طبقه، ملیت، جغرافیا و ... را از بین می برد و همه بشر را بر مدار آرمانی حقیقی و اصیل جمع می کند .

«همانا فرعون روی زمین برتری جویی کرد و اهالی اش را گروه گروه گردانید ، گروهی را به ضعف و ناتوانی کشاند و ...» (قصص : ۴)

« و همانا این است امت شما ، یک امت واحد و منم پروردگار شما ...» (مومنون : ۵۲)

❖ شما برای هریک از این دو نوع جامعه ، چه نامی انتخاب می کنید ؟ براساس آیات قرآن جامعه واحد و جامعه پراکنده

در این درس از چالش ها و ستیزه های جهانی دیگری سخن می گوئیم . از جنگ ها و تقابل هایی می گوئیم که بسیاری از ظرفیت ها ، فرصت ها و نیروهای بشری را به هدر می دهد.

❖ آیا می دانید علل و پیامدهای جنگ های جهانی اول و دوم چه بود؟ پاسخ در متن کتاب

❖ از تقابل کشورهای شمال و جنوب جهان چه می دانید؟ پاسخ در متن کتاب

- ❖ جنگ یک پدیده اجتماعی است .
- ❖ جامعه بشری در گذشته تاریخ شاهد جنگ های فراوانی بوده است .
- ❖ امپراتوری های بزرگ، اغلب مرزهای خود را با پیروزی در جنگ تعیین می کردند.
- ❖ برخی از جنگ ها منشأ دینی و مذهبی داشته یا با ظاهر مذهبی توجیه می شدند.
- ❖ جنگ های معاصر از جنبه های مختلف با جنگ های گذشته تفاوت دارند.

- ❖ در مورد جنگ های جهانی اول و دوم چه می دانید؟ پاسخ در متن کتاب
- ❖ جنگ سرد در چه دوره ای اتفاق افتاد؟ بعد از جنگ جهانی دوم (۱۹۴۷ تا ۱۹۹۱)

نظریه آگوست کنت در مورد جنگ

او معتقد است :

- فاتحان در گذشته تاریخ با غنایم جنگی بر ثروت خود می افزودند.
- ولی با رشد علم تجربی و صنعت، ثروت از طریق غلبه بر طبیعت به دست می آید.
- به همین دلیل بعد از انقلاب صنعتی جنگ از قاموس بشری رخت بر می بندد .
- از دیدگاه او، جنگ در جامعه جدید غربی، امری ذاتی نیست بلکه امری عارضی و تحمیلی است.

چه چیز خطا بودن نظریه آگوست کنت را ثابت کرد ؟

وقوع دو جنگ جهانی اول و دوم (۱۹۱۸ تا ۱۹۱۴) و (۱۹۴۵ تا ۱۹۳۹)

نکاتی در مورد جنگ های جهانی اول و دوم

- این دو جنگ، **بزرگ ترین جنگ های تاریخ** بشریت اند.
- کشته های این دو جنگ را تا **صد میلیون نفر** بیان کرده اند.
- در **جنگ جهانی اول** ، برای نخستین بار از **سلاح های شیمیایی** استفاده شد .
- در **جنگ جهانی دوم** ، برای اولین بار از **بمب اتم** استفاده شد.
- از مهم ترین عامل وقوع این دو جنگ، **رقابت کشورهای اروپایی بر سر مناطق استعماری** بود .
- دو جنگ جهانی با **درگیری کشورهای اروپایی** آغاز شد.
- هیچ یک از این دو جنگ، **منشأ دینی نداشت و ظاهر مذهبی و دینی نیز به خود نگرفت.**
- طرف های درگیر در این دو جنگ، در قالب اندیشه های **ناسیونالیستی، لیبرالیستی و سوسیالیستی**، رفتار خود را توجیه می کردند.
- این دو جنگ **ریشه در فرهنگ غرب** داشت .
- دو جنگ اول و دوم به **کشورهای اروپایی و غربی محدود نشد** و همه جهان را درگیر خود ساخت .

زیرا سرمایه و صنعت به بازارهای مصرف و نیروی کار ارزان نیاز داشت.

نکاتی در مورد سرد

- بعد از جنگ جهانی دوم و پیروزی متفقین **صلحی پایدار استقرار نیافت** و **جنگ بر متفقین** دیروز سایه انداخت .
- بعد از جنگ جهانی دوم **جنگ سرد بین بلوک شرق و غرب** آغاز شد و این جنگ تا **زمان فروپاشی اتحاد جماهیر شوروی** ادامه داشت .
- بعد از جنگ جهانی دوم بلوک شرق و غرب هر یک **بخشی از جهان را زیر نفوذ خود** قرار دادند .
- **جنگ سرد بین بلوک شرق و غرب با جنگ گرم در مناطق پیرامونی همراه بود.** این امر موجب شد :

اقتصاد کشورهای صنعتی یعنی **اقتصاد وابسته به تسلیحات نظامی** رونق یابد .

نظریه پردازان غربی پس از فروپاشی بلوک شرق ، جنگ را از کشورهای غربی به فرهنگ ها و تمدن هایی منتقل کرده اند که در دوران استعمار، تحت سلطه جهان غرب قرار گرفته بودند .

نظریه جنگ تمدن های هانتینگتون

- هانتینگتون **عملیات نظامی قدرت های غربی** را در مقابله با مقاومت های کشورهای غیر غربی توجیه می کرد.
- او معتقد بود منشأ اصلی درگیری ها در جهان ، **عامل فرهنگی** است و در این میان ، **فرهنگ اسلامی** بزرگترین تهدید برای غرب است.
- هانتینگتون از **آخرین مرحله درگیری ها در جهان معاصر** با عنوان **جنگ تمدن ها** یاد می کند

- واژه صلح و آشتی در مقابل جنگ و نزاع به کار می رود ولی صلح صرفا به معنی نبود نزاع و جنگ نیست بلکه معنای عمیق تر و وسیع تری دارد.
- صلح یکی از ارزش های بشری است که همواره در معرض خطر قرار دارد و به همین دلیل ما انسان ها باید در پاسداشت آن بکوشیم.
- اولین پیام هر مسلمان در برخورد با دیگران واژه سلام است. مسلمانان و سلام و اسلام هر سه از ریشه سلم به معنای درستی خواه در جسم و خواه در روان انسان است.
- سلم در قرآن در برابر جنگ به کار رفته. همان طور که صلح نیز در برابر اختلاف به کار رفته است.
- اسلام و اصلاح به معنای رفع جنگ و اختلاف است.
- واژه صلح و مشتقات آن در قرآن کریم ۱۸۰ بار تکرار شده است. قرآن کریم مؤمنان را به ایجاد صلح و دوستی میان انسان ها فرا می خواند و آن را مایه جلب رحمت الهی می داند. البته صلحی عادلانه. (حجرات: ۹ و ۱۰)
- ما همیشه صلح طلبیم ولی نه صلحی که جانی را بر سر جنایت خودش باقی بگذارد، چنین صلحی، صلح نیست. (امام خمینی)
- ۲۱ سپتامبر روز جهانی صلح است. همه ساله در این روز زنگ صلح در مقر سازمان ملل صدا در می آید.
- این زنگ که یادآور هزینه انسانی جنگ است، توسط ژاپن از سکه های اهدایی کودکان ۶۰ کشور جهان ساخته و به سازمان ملل هدیه شده است. در کنار این زنگ نوشته شده « زنده باد صلح مطلق جهانی»
- این زنگ در حالی به صدا در می آید که چشم انداز دنیای کنونی، چشم اندازی دلهره آور است. قرن ما جنگ زده ترین دوران تاریخ بشر است ، ما نخستین نسلی در تاریخ بشر هستیم که با تهدید انقراض زندگی می کند و جنگ همواره ادامه دارد.

❖ شما وضعیت نظام جهانی موجود را از نظر استقرار صلحی پایدار، چگونه توصیف و ارزیابی می کنید؟

جنگ ها و تنش های فعلی جهان و بویژه منطقه خاورمیانه نشان می دهد که با صلح پایدار فاصله زیادی وجود دارد.

❖ آیا عملکرد سازمان ملل و شورای امنیت در این راستا کارساز بوده است؟ دلایل خود را ذکر کنید.

خیر - سازمان ملل و شورای امنیت علی رغم تلاش های موجود، به دلیل آن که نهادی متاثر از موازنه های قدرت در جهان است قادر نیست اقدام عملی مستقل، بی طرف و تعیین کننده انجام دهد.

❖ درباره پیامدهای اقتصادی جنگ جهانی اول و پیامدهای سیاسی جنگ جهانی دوم در ایران گفت و گو کنید.

پیامدهای اقتصادی جنگ جهانی اول برای ایران:

قحطی و گرسنگی (مانند قحطی همدان) - بحران مالی - فقر - شیوع بیماری

پیامدهای سیاسی جنگ جهانی دوم برای ایران:

ایران اگرچه در ابتدا اعلام بی طرفی کرد، اما نهایتاً درگیر جنگ شد. در ۳ شهریور ۱۳۲۰ نیروهای شوروی و بریتانیایی به ایران حمله کردند. پیامد سیاسی اصلی این واقعه کناره گیری اجباری رضاخان و انتقال سلطنت به پسرش محمد رضا پهلوی بود.

بینیم و بدانیم

❖ مستند آخر الزمان روایتی تصویری از جنگ های جهانی اول و دوم است. با دیدن این مستند، اطلاعات قابل توجهی درباره علل و پیامدهای دو جنگ جهانی به دست می آورید.

برخی مفاهیم طبیعی و جغرافیایی مانند «شمال و جنوب» معنای سیاسی، اجتماعی و فرهنگی پیدا می کنند.

❖ **تقابل شمال و جنوب به تقابل کدام کشورها اشاره دارد؟** تقابل کشورها فقیر و غنی اشاره دارد.

❖ **اصطلاحات مشابه آنها کدام است؟**

۱- جهان اول ، جهان دوم ، جهان سوم

۲- کشورهای توسعه یافته و عقب مانده

۳- کشورهای مرکز - پیرامون

۴- کشورهای استعمار گر - استعمار زده

چرا از تقابل کشورهای فقیر و غنی به تقابل شمال و جنوب یاد می شود؟

زیرا بیشتر کشورهای صنعتی و ثروتمند در نیمکره شمالی زمین و اغلب کشورهای فقیر در نیمکره جنوبی قرار دارند.

مفاهیم شمال و جنوب چه زمانی به کار برده شد؟ چرا؟

عمدتاً بعد از جنگ جهانی دوم به کار برده شد. زیرا برخی اندیشمندان معتقد بودند که چالش بلوک شرق و غرب، چالش اصلی نیست بلکه چالش اصلی بین کشورهای غنی و فقیر است.

منظور از اصطلاح جهان اول ، دوم و سوم چیست ؟

جهان سوم

کشورهای دیگری که خارج از این دو بلوک قرار داشته و تحت نفوذ آنها واقع می شدند.

جهان دوم

کشورهایی که در کانون بلوک شرق قرار داشتند.

جهان اول

کشورهای سرمایه داری بلوک غرب است.

منظور از اصطلاح توسعه یافته ، در حال توسعه و توسعه نیافته و عقب مانده چیست ؟

از کشورهای صنعتی و ثروتمند با عنوان کشورهای توسعه یافته نیز یاد می شود

به کشورهای دیگر هنگامی که با آنها مقایسه می شوند ، کشورهای عقب مانده ، توسعه نیافته یا در حال توسعه می گویند.

اصطلاح توسعه یافته ، در حال توسعه و ... به چه نکته ای اشاره دارد ؟

به این نکته اشاره دارد که کشورهای توسعه یافته، الگوی کشورهای دیگرند و سایر کشورها باید مسیر کشورهای توسعه یافته را ادامه دهند.

اصطلاح مرکز و پیرامون به چه نکته ای اشاره دارد؟

به نقش مرکزی کشورهای ثروتمند و صنعتی اشاره دارد.

اصطلاح مرکز و پیرامون را چه کسانی به کار می برند؟

کسانی که معتقدند، کشورهای پیرامونی به سبب نوع عملکرد کشورهای مرکزی، در موقعیت ضعف و فقر قرار میگیرند.

کسانی که اصطلاح مرکز - پیرامون را به کار می برند معتقدند، جوامع غربی از چه راهی چالش های درونی خود را حل می کنند؟ چرا؟

از طریق **استثمار کشورهای غیر غربی** چالش های درونی خود را حل می کنند. زیرا:

۱- با ثروتی که از کشورهای پیرامونی به دست می آورند، **رفاه عمومی را برای کارگران و اقشار ضعیف جوامع غربی** تأمین می کنند و مشکلات حاد درونی را به بیرون از مرزهای خود انتقال می دهند.

۲- آنها با **سرمایه گذاری های مشترک و معاهدات بین المللی**، انتقال ثروت را از کشورهای پیرامون به کشورهای مرکز تسهیل می کنند.

اصطلاح استعمارگر و استعمار زده را چه کسانی به کار می برند؟

کسانی که چالش و نزاع بین کشورهای غنی و فقیر را به ابعاد اقتصادی محدود نمی کنند و به **ابعاد فرهنگی** آن نیز توجه دارند.

کسانی که اصطلاح استعمارگر و استعمار زده را به کار می برند مشکل کشورهای فقیر را چه می دانند؟

از نظر این گروه، مشکل کشورهای فقیر تنها **ضعف اقتصادی و صنعتی آنها نیست** بلکه **خودباختگی فرهنگی و الگوپذیری مقلدانه آنهاست**.

❖ تقابل شمال و جنوب ، **تقابلی جهانی** است و در صورتی که **فعال** شود بسیاری از **چالش های درونی کشورهای غربی** بار دیگر **فعال** خواهند شد .

به نظر شما چه رابطه ای میان چالش فقر و غنا در کشورهای اروپایی با چالش های زیر وجود دارد؟

- شکل گیری بلوک شرق و غرب در جهان :
بلوک شرق متکی به نظریات مارکسیسم و کمونیسم بود. این نظریات به عنوان راه حل هایی برای چالش فقر و غنا در غرب ارائه شده بودند. در نتیجه شکل گیری بلوک شرق و غرب یکی از پیامدهای وجود چالش فقر و غنا می باشد.
- ایجاد تقابل شمال و جنوب در جهان :
تقابل شمال و جنوب چالشی جهانی است که بواسطه گسترش چالش فقر و غنا در سطح جهان شکل گرفت زیرا کشوره ای ثروتمند با استثمار و استعمار، منابع کشورهای فقیر را غارت و به کشور خود منتقل کردند .